DANTZAGUNEA
GIPUZKOAKO DANTZA-ETXEA
CASA DE LA DANZA DE GIPUZKOA

ERRELATORIA

Hitz estalia

ARTiK topaketak - 2026ko maiatzaren 22a

Maddi Goikoetxea Juanena

dantza gunea

www.dantzagunea.eus

Lipi Hernandezek dio munduak hitzak behar dituela. Horregatik, gure direnak bilatzeko elkartu behar gara, horiek elkarrizketan jartzeko, beste batzuk aurkitzeko, berriak, sentitzen dugunera gehiago egokitzen direnak, eta horrela berriro mundura itzuli ahal izateko.

Gaur galdera batek batzen gaitu: nola imajinatzen dugu etorkizuneko dantza-interpretea?

Etorkizuna errespetua ematen duen hitza da, oraindik existitzen ez den errealitateari erreferentzia egiten dion hitza, askotan kezka, idealismo eta itxaropen zaku batekin kargatzen duena. Bertha Bermudezek, jardunaldi hauen kuradore eta bideratzaileak, horizonte bat irekitzeko duen gaitasunagatik proposatzen du, hedatzen ari den horizontea. Bere hitzei erreferentzia eginez, hona hemen jardunaldi hauetan espero dugunaren aurkezpena:

Nola imajinatzen ditugu etorkizuneko dantza-interpretea edo praktika-testuinguru desberdinetan dantzatzen dutenak?

Zertan datza haren praktika eta nola lotuko da sorkuntzarekin, komunitatearekin eta denborarekin?

Zer baldintzek ahalbidetzen dute praktika horiek garatzea, transmititzea eta eraldatzea?

Zer prestakuntza-, ikerketa- eta praktika kolektiborako gune lagun ditzakete prozesu horiek?

ARTIKen topaketa hau prestakuntza, sorkuntza eta ikerketa artistikoko testuinguruei lotutako praktika koreografiko garaikideen eremuan kokatzen da. Toki horretatik, dantzariaren figuraren egungo eraldaketari buruzko hausnarketa proposatzen du, ikuspegi hori bakar edo oso gisa ulertu gabe, baizik eta dantza gaur egun existitzen den forma ugarien artean: praktika sozial, kultural eta komunitario gisa, egitura profesionalen mende ez dagoena.

ARTIKek topaketa ireki bat proposatzen du elkarrekin pentsatzeko eta esperimentatzeko nola aldatzen ari den gaur egun dantzan ari direnen praktika eta norantz jo dezaketen datozen urteetan. Dantza bere dimentsio eszeniko edo produktiboraino murriztu gabe, jardunaldiak prozesu, ezagutza partekatu eta harreman-praktika gisa ulertzen duen begirada planteatzen du.

ARTIKek, horrela, etorkizuneko dantza-interpretea nolakoa izango den ez ezik, kolektiboki zer praktika mota eraiki nahi dugun galdetzeko espazio bat planteatzen du: emaitza gisa ez ezik, komunitate, prozesu eta ezagutza-modu gisa ere ulertutako dantza bat.

Nola pentsatzen dugu etorkizunean?

EDN (European Dance Development Network, dantza-etxeen sare europarra) saretik, jardunaldi hauetarako erreferentziazko espaziotik, galderak eta enuntziatuak botatzen dituzte, bideak irekitzen dituztenak. Sare horri lotutako artistek eta erakundeek partekatutako elkarrizketen, elkarrizketen eta materialen zatiak dira. Jasotako ahotsen helburua ez da erantzun itxiak eskaintzea, baizik eta interpretearen gaur egungo praktikari buruzko galderen paisaia irekitzea: prestakuntza, iraunkortasuna, ikerketa, gorputza, denbora eta dantzatik komunitatea eraikitzeko moduak. Mugimenduan dagoen pentsamenduaren artxibo bizi gisa, hitz horiek ARTIKen hasierarekin batera doaz, eta oraina beste etorkizun posible batzuk irudikatzeko abiapuntu gisa kokatzen dute:

Dantza eszenatokitik haratago mugitzen ari da?
Gaur egun dantzariak rol desberdin askotan bizi dira
Jada ez gara interpreteak bakarrik
Interpretazioa ez dago sorkuntzatik bereizita
Etorkizunaren interpretea, agian, bitartekaria, ikertzailea edo bideratzailea ere izango da.
Lasterketa batek ezin du bakarrik jardun.
Nola jarraitzen dugu bizitzan zehar dantzan?
Zer praktikari eutsi nahi diogu?
Dantza harremanen bidez gertatzen da.
Praktika artistikoa kolektiboa da.
Teknika ez da nahikoa
Praktika bera ezagutza-modu bihurtu da.
Prestakuntza ez da eskolan amaitzen.
Ekosistemak behar ditugu, ez erakunde isolatuak.
Iraunkortasunak denbora izatea ere esan nahi du.
Zaintza praktika artistikoaren parte da.

Ideia horiei beste batzuk gehitzen dizkiegu, hauek bultzaturik sortzen direnak:

Etorkizunean, zer gorputz falta dira oraindik?
Gorputzak beste erritmo batzuk behar ditu
Aldaketa bat egon dadin, denbora eman behar zaio integratzeko
Nik ez dut etorkizunik ikusten, orain ikusten dut, oso etorkizun hurbila ikusten dut
Etorkizuna iraultzailea izango da, edo ez
Ekintzak izan behar du
Haratago ikusten saiatzen banaiz, zulotxo batengatik ikusi nahiko nuke: beste erritmo batzuk, atsedenak, prozesuak eta lankidetza
Dantza ez da gaztetasun kontua, 70 edo 80 urte bete arte dantza egiten jarrai daiteke, agertoki bat partekatuz
Etorkizuneko interpreteak gero eta gehiago egon behar du komunikazioan eta lankidetzan beste diziplina batzuekin
Aldaketa bat egon ahal izateko, egungo gazteek etorkizunerantz proiektatu behar dute, esnatu eta aktibatu egin behar dute aldaketak eraikitzen saiatzeko.

Azkenik, Berthak dantzak eragile politiko gisa duen potentziala aipatzen du, Eva Lilia kideak azaldu zuen adibide bat hartuz: "Eta Europako Parlamentuan artistak baleude Europa etorkizunean datorkion iluntasunetik salbatzeko erabakiak hartzen? Gorputz aktiboa izan al gaitezke, komunitate zabal batentzat erabaki politikoak hartzen dituena?"

Ideia partekatuak: Eneritz Zeberio, Nerea Gurrutxaga, Lipi Hernández

Eneritz: "interpretatzea bi gauzaren artean egotea da"

Eneritz dantzaria, sortzailea eta pedagogoa da. Eskolak ematen ditu Dantzertin, eta, beraz, bere testigantza prestakuntza ofizialeko erakunde batean diharduten dinamiken erreferentzia da. Planteatzen zaion galderaren aurrean, bi alderdi eskaintzen ditu, *etorkizuna* hitza non jartzen dugun kontuan hartuta. Batak atsekabea sortzen dio, besteak fantasia:

Nola irudikatzen dugu interpretearen etorkizuna, edo nola irudikatzen dugu etorkizuneko interpretea?

Lehenengoa pronostiko txar baten iragarpena da, interprete gisa irautea zaila dela adierazten duena; esperientzia hori Eneritzek eta bertaratutako pertsona gehienek izan dute. Bigarren galderak, hasiera batean proposatutakoak, adimenaren balioa zabaltzen dio: etorkizunaren interpretea irudikatzeko, ezer baino lehen ulertu behar dugu zer esan nahi duen interprete izateak. Hausnarketa hori bere ikasleei porposatu izan die, eta, haiek, gaztaroko inozentziaz erantzun: "emozioak transmititzen dituena da". Zeberiok ariketa interesgarria egiten du: hitza hartu eta testuingurutik atera, beste arlo edo diziplina batzuetan zer gertatzen den ikusteko: nolakoa da zeinu-interpretea? edo musika-interpretea? Hizkuntza batetik bestera itzultzen duen norbait, edo partitura bat itzultzen duena... Azken batean, interprete guztiek komunean dutena zera da, bi gauza edo gehiagoren artean kokatzen direla: "koreografo bat eta forma batzuk, publiko bat eta artista bat, beren iruditeria propioa eta publiko bat, hiztegi itxi bat eta errepertorio bat".

Bi gauza horien zabaltasunak aukera asko ematen ditu, dantzari batek egiten duena pentsatzerakoan uste duguna baino konplexutasun handiagoarekin.

Eremu pertsonal batera eramanez, sortzaileak etorkizuna imajinatzen du "nazioarteko dantzari izan eta biran joatearen" antitesi gisa. Globalizazioaren, azelerazioaren eta berehalakotasun garaikidearen aurrean, denbora eta hausnarketa sartzearen alde egiten du: txikia, hurbila, tokikoa... azpimarratzea erresistentzia bihurtzen da.

Nerea: "antzinako gorputza berreskuratzea"

Etorkizuna bihar izan daiteke, edo bost, hamar, hogei urte barru. Zer etorkizunetara jotzen ari garen – beti jolas gisa, pentsatzen laguntzen digun ariketa gisa – adosten saiatzeko, 2045ean ezarri da "etorkizuna". Nagusienen barre algarek hartzen dute aretoa. Gazteenek, Nereak bezala, urrunegi ikusten dute, "zientzia-fikzioaz" hitz egingo bagenu bezala.

Etorkizuna eraikitzen ari den orainaldi honetatik, erakundeek eta prestakuntza-espazioek dantza zer den sinetsarazi diguten modua deseraikitzeaz hitz egiten du.

Zeintzuk dira bertara sartzen diren gorputzak? Zein da praktika zehatz bat definitzen duen mendebaldeko begirada hori? Dantzari eta sortzailearen arabera, desikasteko prozesu horretan galduta senti gaitezke, ezezaguna da eta, baina lankidetzak "besteen hausnarketetan oinarritzen" laguntzen digu. Zereginaren zati bat interpretearen rola zalantzan jartzea da, eta Gurrutxagak argi eta garbi erantzun dio: "prozesu horretan bakoitzak jasaten duena da garrantzitsuena". Hau da, jada ez gara ari interpreteek dantzaren barruan egiten dituzten praktika edo ekintza zehatzez, baizik eta dantzaren esperientzia subjektiboaz eta haren esanahiaz.

Beste gorputz batzuk sartzeari eta dantzaren birformulazio kontzeptualari dagokionez, Nereak "antzinako gorputza berreskuratzea" proposatzen du, ikuspegi "dekolonial, antikapitalista batetik mugitzen dena, produktibitatetik eta haren denboretatik haratago doana". Iraganari, antzinatasunaren berrikuntzari, dei eginez etorkizunera begiratzeko paradoxa dut gogoan. Uste dut, halaber, antzinakoak ez duela zertan iraganeko zerbait izan. Neure buruari galdetzen diot zer ote den hizlariak "gorputz zahar" deitzen duena. Zerbait orijinala, berezkoa, esentziala, basatia irudikatzen dut; oraindik ez du denbora nahikorik leuntzeko, baldintzatzeko, egokia izateko.

Agian gakoa ez da historiaurrera bidaiatzea, baizik eta aurrean dugunari begiratzen jakitea: Nereak ulertzen du sektoreak erantzukizuna duela beste dantza baten transmisioan – edo etorkizuneko dantzan, esan nahi dugun bezala –, eta transmisio horrek sormenaren esparrua deshierarkizatzea eskatzen du. Zentzu horretan, belaunaldien arteko harremanak "adiago dauden gorputzei" buruzko elkarrizketa interesgarriak irekitzen dituela uste du.

Lipi: Nia eta gorputz kokatua

Lipi Hernández da mahai kontzeptual honen inguruan biltzen diren hiru mahaietatik beteranoena -mahai fisikorik ez dagoelako-, eta dena eraldatzera dator: etorkizun hitza txikitu egiten du eta uko egiten dio gure nahietara edo zuzentzat jotzen dugunera jotzen duten enuntziatuak osatzeari: etorkizunak "izan behar du", "izan behar du". Etorkizunaren potentzia orainean dago eta pertsona posible adina etorkizun dago. Indibidualtasuna eskatzen du, ez aldarrikapen indibidualista batetik, baizik eta hainbeste aipatu dugun komunitate horretara iristeko bide bakar gisa: nor garen eta zer nahi dugun dakigunean, zer interesatzen zaigun dakigunean... errazagoa izango zaigu ideario horri dagozkion beste batzuk aurkitzea. Hitzak garrantzitsuak dira, baina garrantzi handiagoa dute ematen dizkiegun esanahiek eta zentzuek. Egia esan, batzuetan ez dugu gauza berberez hitz egiten, nahiz eta hitz berberak erabili. Horra hitzen konplexutasuna. Gainditzen dituen zerbait -eta dantzak oso ongi integratzen duena- energia da:

> *"(...) niretzat lana da zure praktikak ematen dizun zentzua jasotzea eta horrekin sintonizatzen duenarekin harremanetan jarri ahal izatea, eta bibrazio-eremuak diren ekintza-eremuak bilatzea; bibrazio-zentzu berean hedatzen diren uhinak, alegia, argitasunaren, argiaren... zentzu berean, errealitatea eta testuingurua ulertzeko modu bat. Eta hor sortzen dira afektuak, komunitatea, diskurtsoak, elkar ikusteko eta partekatzeko moduak ".*

Lasaitzeko zerbait aurkitzen dut Lipik partekatzen duen idearioan. Suposatzen dut orainarekin, dagoenarekin, existitzen denarekin eta garenarekin adiskidetzea errazten duelako dela. Gainera, ekintza-eremua ni eremura mugatzen da, eta horrek eragin eta urrundu egiten gaitu erakundeek eta esparru politikoek beren eginkizunetan dituzten gabeziak etengabe adierazteak dakarren frustraziotik.

Eta, azkenik, interpelatzen gaituen mezu batekin errematatzen du:

"Interpretea izan behar dena izango da, dagokiona. Eta horretarako esango nioke: egon hemen, zer zaren entzun eta zer zaren erakutsi. Ez zaitez koldarra izan, ez utzi kanpotik izendatzen, ez utzi zureak ez diren balioek arrastaka eramaten, eutsi zure presentziari, eutsi zure lekuari... eta zorte on ".

Ahots anitzeko eztabaida

Hizlariak etorkizunean pentsatzeari buruz egiten duen kritikari dagokionez, Berthak hitz horri eman dion esanahia azaldu du – berriro ere hizkuntzaren eta komunikazioaren problematikan sartu gara, eta hori berez da jardunaldi hauetan landu beharreko gaia –: "etorkizunaz hitz egiten dugunean ez gara zentzu hertsian hitz egiten ari, gauzak izan daitezkeen espazio-denboraz ari gara".

Lipik ulertzen du zailtasuna ez dagoela interpreteak ulertzen duen moduan, interpretea justu hori delako (edo beharko lukelako): nor bere burua. Arazoa da inguruan dituen egiturak, eusten diotenak, sintonia berean ari diren.

Eneritz elkarrizketara sartzen da egitura horietako batean -Dantzerti prestakuntza-erakundean- langile gisa duen testigantza emanez, eta azpimarratzen du beti hitz egiten dugula erakundeei buruz "gauzak balira bezala, baina erakundea pertsona pila bat gara, egunero etortzen direnak, bere egunarekin, eta mikroaldaketa asko daudela (...), etengabeko mugimendua dagoela, mikro aliantzekin, mikrotalkekin... eta talkak egon behar direla".

Nereak aurreko jardunaldietan jorratutako zerbait ekarri du berriro, eta autodefinizioarekin, nor zaren eta zer egiten duzun adieraztearekin eta "nire lagunaren osabari" azaldu ahal izatearekin du zerikusia. Hori konpontzen ez den bitartean, "segurtasun falta handia" sortzen du.

Berthak interpretearen rol ugari dakartza, eta horrek zerikusia du "egiten duguna nola azaldu ez jakitearekin". Izan ere, interpretearen, dantzariaren, ideia orokortu eta estereotipatua dantzatzen duena da, eta gidalerro eta esparru jakin batzuen arabera zuzentzen da. Hortik ateratzen den guztia, dimentsio askoz handiagoa jorratzen duten lanak eta rolak, izendatu egin behar dira.

Izendatzen ez dena, ez da existitzen. Eta agian guk badakigu zer dagoen, badakigu zer egiten dugun eta zertaz ari garen. Seguruenik ez gara gu sentsibilitate eta ulermen hori behar dutenak. Baina gaur hemen elkartu gara

elkarrekin hitz egiteko. Lipi ados dago: "munduak hitzak behar ditu".

Interpretearen rolen aniztasunaz hitz egiten dugu, eta aditzera ematen dugu, agian lerro artean, hori dela desiragarria, baina egia da denek ez dituztela bete behar sortzaile, ikertzaile, pedagogo... rolak, eta ondo dago. Ongi dago nazioarteko dantzari izatearekin amestea eta bira handiak egitea, Nereak bere hastapenetan gogoratzen duen bezala. Interpretearen rol tradizionalari esanahi gutxiesgarri hori kendu behar zaio, Eneritzek dioenez. Eta hain erromantikoa ez den zatia azken horrek ere gogorarazten digu, rolaren multifuntzionaltasun hori benetan motibatzen duenarekin zerikusia duena: benetako interesagatik da ala biziraupenagatik da? edo bere hitzak aipatuz: "Noiz lekualdatzen gara interpretearen roletik, dantzan bakarrik irauteko aukerarik ez dagoelako?".

Galdera hori entzutean, pedagogia datorkidan lehenengo gauza da. Zenbat artista dira profak? Zenbat dira benetako artistak?

Berriro ere hizkuntzaren ahalmen gogorarazlera itzuliz, "pedagogoak" "irakasleak" agian ez duen zama bat dauka. Ez da gauza bera "eskolak ematen ditut" esatea eta "pedagogia nire praktika artistikoaren eta ikerketaren eremuetako bat da" esatea. Askotan ez da egiten dena, eta ezta izendatzen dena ere, baizik eta nola egiten den – nahiz eta dena lotuta egon –: pedagogiak prestigio soziala eta lan-baldintza egokiak izango balitu, agian dantzako profesional askok beste modu batera ikusiko lukete aukera hori.

Berriz ere, zer parametro soziokultural, historiko, belaunaldi eta politikotatik ulertzen dugu irakaskuntza? Zeintzuk dira babesten duten markoak, testuinguruak eta erakundeak?

Den bezala izendatzen da. Izateko modua aldatuz gero, izena ere aldatu egin beharko litzateke. Irakaskuntzaren ordez transmisioa esango bagenu? Zer aldatuko zenuke?

Niri, hasteko, irakasle/ikasle rolak, ikasgela... desitxuratu egiten zaizkit, eta imaginario zabalago bati bide ematen dio: agian kalean elkartuko gara, agian transmititzen duenak ez du hainbeste hitz egiten, agian transmititzen saiatzen da zeharkatzen gaituen zerbait partekatzen, eta ez da gertatzen "ezagutza bat duenaren" eta itxuraz "ez duenaren" edo behar duenaren artean; agian...

Goi-mailako Graduak bezalako prestakuntza-erakunde ofizialekin kontrajarrita, beste espazio txikiago edo alternatibo batzuk sortzen ari dira, prestakuntza espezifikoa eskaintzen dutenak; prestakuntza hori – argitu du Lipik- "gazteen gorputzetan sartzen ari den pentsamendu politikoan" oinarritzen da, eta generoa, identitatea eta sexualitatea ulertzeko beste modu batzuekin du zerikusia.[1] Subalternitate horrek dantza ulertzeko proposamen kontrakulturala eskaintzen du, eta gauzen ordena aldatzeko ahalmena duen iparra seinalatzen du: "orain ezagutza gorputzean dago", hau da, ezagutza kokatuta dago.

[1] Errepertorio klasiko batean emakume bat altxatzeari uko egiten dioten gorputz maskulinizatuak aipatzen dira, edo genero-identitate bat definituko duen jantzirik eraman nahi ez duten interpreteak. Formei buruzko adibide pare bat aipatzeagatik.

Lipiren ustez, gaurkotasunaren interesa gure auzoetan bizi diren emakume gazte horiei entzutea da, nahiz eta aldi berean "katedralekin" bizi: "botere-tenpluak, zure egunerokotasunarekin inolako loturarik ez dutenak, baina zure historiarekin bat datozenak (...). Turismorako daude hor, eta dantzaren zati bat kontsumitu egingo du harrapari gisa kontsumitzen duen merkatu horrek: edozer jaten du edozein preziotan ". Bartzelona setiatu batetik hitz egiten du, Mexikoko txanoak eta flandestar soinekoak eramateaz ahituta.

Azken hitzaldi horren ondoren, badago zerbait nigan -eta uste dut entzuten ari den ororengan, agian - katedral guztiak erre, harrikatu edo bere pisuagatik nola erortzen diren ikusi nahi duena, baina orduan Eneritz entzuten dut esaten "artearen eta akademiaren artean beti egon dela gatazka bat, baldintza bat izango balitz bezala. Artea akademizatzen hasten zarenean, tentsioak daude, eta, jakina, erakundeak beti doaz atzetik. Eta niretzat horiek dira ikasleen bitartez bakarrik posible diren pitzadurak; zerbait dakartenak, erakundeak nola konpon dezakeen hori lau urtean".

Agian denak du bere lekua. Beharbada, pieza guztiek betetzen dute beren funtzioa orkestra perfektu batean.

Ezin dugu gaurkotasunaz hitz egin, digitala aipatu gabe utzita. Nola eragin dute pantailek eta sare sozialek dantza eta gorputza ulertzeko moduan?

Entzuleetako batek -dantzaria, koreografoa, sortzailea... egiten duenaren konplexutasuna biltzen duen hitz bakar bat ere aurkitu ez zuenak- dio bi seme-alaba dituela, biak dantzariak, eta horiek dakiten guztia tutorialen eta bideoen bidez ikasi dutela. Badirudi beraiek aukeratu dutela nola, zer eta norekin ikasi -zer eduki mota kontsumitu duten-, eta ez dutela akademiara joateko interesik erakutsi. Hala ere, "ezagutza izugarria dute, ezagutza handiegia". Hori aurreko belaunaldiekin aurrez aurre jartzen da, ezagutza hori jasotzeko erakunde ofizial batera joan behar zela ulertu baikenuen, eta, batez ere, horrela legitimatu behar zela gure kapital intelektuala -eta, beraz, soziala, kulturala, politikoa... -, edo horixe agindu ziguten.

Hasten garen lekuan amaitzen dugu, geure burua nola izendatzen dugun eta "etorkizunaren interpreteari" izena nola jartzen diogun galdetuz. Hona hemen entzuleen arteko elkarrizketa:

> *Oso konplexua naiz, izendatu ahal izatea gustatuko litzaidake, eta ulertu ahal izatea gustatuko litzaidake. Izan vere, horrek esan nahiko luke sozialki, lan aldetik, termino juridiko eta posible guztietan guk parte hartu ahal izatea eta ez sentitzea denbora guztian ahalegin handia egiten ari garela... bizitzeko. Dugun abstrakzio hori ere oso ahaltsua eta mamitsua iruditzen zait, aukera ematen baitigu beti etengabe eraldatzen jarraitzeko, baina, aldi berean, gurekin zer egin oso ondo ez dakien testuinguru batean bizi behar dugu. Eta hor sartzen da estatua ere, non lan egiten dugun, norentzat egiten dugun egiten duguna.*
>
> *Nik hori itxaropenekin lotzen dut, finkatutako iruditeriaren formarekin.*

"Dantzaria naiz" esaten baduzu, zugandik espero da...

Dantza egitea.

Denek egiten dute barre.

Eta "dantzan ari zara?" galderari ezetz erantzuten badiot, ez naizela dantzan ari... arazoa agertzen da.

Barre algarak.

Nire burua "dantza-edukiontzi" gisa identifikatzen dut. Azkenean, nire tresna dantza da, eta nola eramaten dut leku batera edo bestera? Tira, hor dago interpretearen etiketa, baina ez du zerikusirik imajinario bakar horrekin.

Dantza-edukiontzia. Atsegin dut.

Irakurketa antzeztua: Beñat Urrutia

Fisikoa da - bere garaian Fisika ikasi zuen-, sortzailea, ikertzailea, irakaslea. "Interpreteari" buruzko aurreko eztabaidari "antzezlea" [1]deritzo, euskarak hitz egokiago bat gordea digula esanez. Eta gaineratu du etorkizuneko interpretea euskalduna izan daitekeela: euskaraz dantzatu, sortu eta ikertu ahal izango du, denbora guztian itzulpenak egiten ibili beharrik izan gabe.

Une honetan doktore-tesi bat egiten ari da EHUn, eta tesi horren hipotesiak defendatzen du etorkizuneko interpreteak – irakur bedi dantzaria, sortzailea, edozein artista, oro har – ez lukeela soilik ikerketa artistikoak egiteko gai izan behar, baita akademikoak ere. Hau da, zientzialariak.

Urrutiak, bere diziplinarteko prestakuntzarekin, artearen eta zientziaren artean nabigatzen du. Kontrajarrita ikusi beharrean -imajinario zehatz batek adierazten duen bezala-, erabat osagarriak direla uste du. Are gehiago, arteak dimentsio zientifikoa duela esan nahi du, eta jakintza sortzeko gai dela metodo zientifikoaren jarraibideei jarraituz, metodo enpirikoa besterik ez baita.

Ezagutza, edo "egia" deitzen duguna, adostasun soziala da: hori horrela da, kontrakoa frogatu arte. Iruditzen zait xehetasun hori askotan ahaztu egiten dugula -edo dena delakoagatik ez digutela gogoratzen-, eta bat-batean lur hartzen duela nagusi dirudien "egia absolutu" horrek. Metodo zientifikoa paradigma ia erlijioso batetik erakutsi zaigu, eta egia horri fede ukaezina zor diogu.

Zerbait enpirikoki frogatu ahal izateko, funtsezko bi faktore bildu behar ditu: zerbait egonkorra eta errepikagarria izatea. Hau da, etengabe gertatzen ari den fenomeno bat, behin eta berriz behatu eta neurtu ahal izango duguna. Hemen oinarria bera jartzen da zalantzan, esperimentua denboran erreplikagarria izatea eskatzen baitu (nahi adina aldiz errepikatzea, faktoreak aldatu gabe). Hori ezinezkoa da kasu nabariagoetan, antropologian adibidez, dantzan aplika daitezkeen ikertzeko moduak barne hartzen baititu, adibidez, elkarrizketak.

Dantza zientziarekin batera existitzeko edo elkar laguntzeko eragozpen handia da adimen-gorputzaren banaketa kartesiarrak, ustez gainditua egon arren, pisu handia izaten jarraitzen duela. Hala baieztatu digu Beñatek, horma horrekin topo egin baitu gaur egun unibertsitatean.

Hortik, bi aukera daude: dantza dantzaren beraren bidez ikertzea, edo dantza akademiatik ikertzea (zientzia, adimena, enpirismoa). "Biologian, aldiz, estatistika erabiltzen da, zergatik ezin da biologian dantza erabili?" protesta Urrutiak.

Puntu honetara iritsita, interesgarria litzateke geure buruari galdetzea zer den benetan artea eta zergatik ez den baliozkotu ezagutza sortzeko modu gisa. Hori ez baita beti horrela izan: Antzinate Klasikoan eta Errenazimenduan matematika eta artea diziplina bateratu berekotzat jotzen ziren.

[1] *Eztabaida gazteleraz izan zen, eta Beñatek euskarazko hitza proposatu zuen.*

Beñatek aipatzen du Kanten ustez, artea ez dagoela objektuan, baizik eta begiratzen duen pertsonaren begiradan eta ikusten duenaren ulermenean. Walter Benjamin ados dago: artea testuingurua da, testuinguru batean sortzen da. Testuingurutik aldentzean, esanahia galtzen du. Adibidez: elizako gurutze batek idiosinkrasia erlijioso oso bat sinbolizatzen du; hala ere, asfaltoaren erdian botatako gurutze batek ez du inolako antzik. E.H. Gombrich arte historialariak "La historia del arte" (1989) liburuan aipatzen du dantza ezin dela taxonomizatu; hau da, ezin dela zatitu, zatitxotan moztu eta bereizita aztertu. Beraz, dantza ez da oholtzan ikusten dena bakarrik!

Batzuek artea immateriala dela esango lukete, eta horregatik ezinezkoa da termino zientifikoetan aztertzea, ez baita errepikagarri eta egonkorra. Beñatek pasio zientifiko eta artistikoz erantzuten dio galdera horri -klariona behatzetan, arbelean gauzak idatzi eta eskuak asko mugituz, kemenez hitz eginez-: "Inork ere ez du energia ikusi, eta, hala ere, gai izan gara energia hori irudikatzeko, hizkuntza bat sortzeko. Zergatik dantzan ez? ". Berriro ere, hizkuntza falta zaigu.

Artista-fisikariak gustura jakingo luke nola dantzatzen zen Gerra Zibilean.

Duela 200 urte Ekaingo kobazuloetan nola dantzatzen zen jakitea gustatuko litzaioke sortzaile-ikertzaileari.

Eta ziur dago jakiteko modua dugula. Baliabideak ditugu. Interesa falta da.

Eta zergatik metodo zientifikoa? Demokratizatzailea delako, orain arte nagusi izan diren egiak behera botatzeko eta kulturan eragiteko aukera ematen digulako.

Pentsamendu elkartrukea: Lipi Hernández

Eresbil utzi eta Dantzagunera goaz, jardunaldien bigarren zatiari jarraipena emateko. Etenaldirako unea ere bada, eta horretarako prestatutako pintxoak jaten ditugu. Keinu txiki horiek, gure esku daudenak, aldea eragin dezakete: zainduta sentitzen gara.

Lipik 2005ean utzi zion produktu koreografikoak sortzeari. Arbelean -zuria, distiratsua- "2005" idazten duenean errotulagailu urdin batekin eta ziklo baten amaiera adierazten duen esaldi hori adierazten duenean, nigan atseden hartzen du zerbaitek. Urteetan sartua den andre horren adierazpideagatik izan behar du, mutur urdineko kizkur gris harrotuekin eta, azkenean, gauzak argi dituenaren erabaki sendoarekin. Gainera, bere hitza aurkitu du: DATA.

Zer egiten duen galdetzen duenak, DATA egiten baitu, horrela deitzen zaio egiten duen dantza motari (berak asmatua, beste jende askoren ikerketa askotan oinarritua).

Dantzaria, ikertzailea, sortzailea eta pedagogoa da. Txostengileen aurkezpen-fitxan honako hau irakur dezaket: "haien ikuspegiak prozesua lehenesten du emaitzaren aurretik, eta, horretarako, egungo konposiziotik, gorputzaren arretatik eta praktikaren dimentsio kolektibotik lan egiten du". Hala da. Orainaldian benetan bizi dena eta momentuak eman behar duena emango duela uste duena bakarrik ausartuko litzateke gogamenean gertatzen zaion edozer gauza ozen adieraztera, nahiz eta gauza hori "hemen pipa gazien usaina dago" izan, ematen ari zaigun katedraren erdian egin berri duen bezala.

Aulki batean eserita dago, bizkarra zuzen eta hankak elkartuta dituela. Atentzioa ematen didan eraztun handi eta fuksia bat darama, bere eskuen konpasean mugitzen da. Gu lurrean, eserita edo etzanda, eta barre asko egiten dugu esaten ari den ia guztiarekin. Ez barregarria delako, batzuetan barregarria ere badelako, kontatzeko duen moduagatik baizik.

2005ean kontsumo publikorako koreografiak sortzeari utzi zion -produkzioa, kontsumoa... bezalako hitzak hor jartzen direla irakur daiteke- eta geletan itxi zen 15 urterako. Denbora horretan guztian, interesatzen zitzaiona zer zen ikertzeari ekin zion, eta gorputz horiekin praktikan jartzeari. Horrek sorkuntza emankorra ekarri zuen, parte-hartzaile eta lekuko pribilegiatuenek bakarrik ikusi ahal izan dutena: "Nire 800 ikuskizun zoragarri ikusi ditut".

Tarte hori amaitu eta obra publiko bat sortzeko aukera izan zuenean, "espazio huts, zuri eta denborarik gabea" eskatu zuen, berarentzat bakarrik. Eta Reina Sofian eman zioten. 5 ordu iraun zuen obra bat egin zuen.

Bere praktikaren oinarria *Kabbalah* delakoarekin lotuta dago, unibertsoaren nolakotasunak aztertzen dituen liburu sakratua baita. Lipik aipatzen duen bezala, "nire fantasien kutxaren giltza" da, ezagutza eta inspirazio "iturri agortezina".

Jakinduria espiritual honen azterketak gorputza ulertzeko modua aldatu zuen: ez dugu gorputz bakar bat; bat baino gehiago ditugu, batzuk "agerikoak" dira eta beste batzuk "ikusezinak". Ikusezinak ikusaraztea izan da haien praktika. Horretarako, hainbat teknika erabili ditu, hala nola, mugimenduak errepikatzea, gorputza akitzea eragin arte – une horretan, gorputza mugitzen hasten da gogotsu –, arnasketa edo mantrak abestea.

Azpimarratu behar da gure gorputza leku honetatik bizitzea gure "esentzia" bizitzea dela, hau da, gorputz-praktika arimarekiko lotura sakon gisa, transzendentearekiko esperientzia gisa edo kontzientzia hedatuaren egoera gisa ulertzen eta bizitzen dela.

Lipiren ustez, dantzariaren bidaia amildegi bateko hutsera jauzi egitea bezalakoa da, eta esperientzia hori eder bihurtzea. Atalase bat, zubi bat zeharkatzeaz hitz egiten du, baita gorputzaren beraren mugak zeharkatzeaz ere, materialtasun trinkoa baita; beste aldean izaki ororen argitasuna, argia eta distira daude. Hunkitu egiten da esaten duenean bere lana edertasuna aztertzea dela, formaren bikaintasuna aurkitzea eta dantzariek distira egitea. Sinetsarazi digute ezagutzaren sorkuntza, hau da, pentsatzea gauza serioa dela, eta horrekin kopeta zimurtu behar dela; hala ere, hizlariak bihotzaren poza berreskuratzen du, gogoraraziz hemen gaudela, bihotza ukitzen diona egin dezan. Eta berarentzat hau da.

Arrazoiz egiten dugu barre denok, eta airea arinagoa da berriro, gauzek errazak dirudite. Baina atalasea zeharkatzea ez da beti hala izaten, hutsera jauzi egitea erraza ez den bezala. "Burua kontrolatzailea da", eta erresistentzia egiten du. Horregatik deitzen dio Hernandezek bere buruari "buru-astintzaile": pertsonek zentzumenak galtzea eragiten duen norbait, beren errealitatearen esanahiak, beste puntu batetik berreraikitzeko, eraldatzeko.

"Unibertsoa aditza da: joan. Gorputza, baieztapen bat: goazen ".

Eta nola geratuko ginen horrela joan gabe? Hankak gurutzatuta, eskuak astinduz eta mantrak kantatuz eseri ginen, behin eta berriro. Kantu berberak dituen musika entzuten. Odolak zirkulatzen du eta inurridura gorputz-adarretatik bidaiatzen hasten da. "Ram, ram, ram, ram, ram...!" Gogor abestu genuen, ia oihuka. Denok batera abesten dugu eta horrek esperientzia hain nekeza ez izatea eragiten du.

Orain eskuen mugimendua aldatuko dugu: biak hartu eta, bi aizto balira bezala, gure zentzumenak birrinduko ditugu chef batek azenarioak birrinduko lituzkeen bezala.

Zentzumen berriak iritsi behar dira. Eta berriro joango dira.

Lipik liburu bat argitaratu nahi du, baina edozein argitaletxetarako onartzeko oso zaila den baldintza bat proposatu du: hitzak paperean desitxuratzea eta erabat ezabatzea.

Ikerketaren irekiera: Arantza Iglesias

Txiki-txikitatik sugeekin amets egin zuen Arantzak. Beldur handia zien. Gauero ohe azpira begiratzen zuen lotara joan aurretik. Denborarekin konturatu zen sugeak bazuela zerbait esateko. Afrikako kulturarekin eta dantzarekin harremanetan jarri zen eta bide horretan Germaine Acogny dantzaria ezagutu zuen, sugeak sinbolizatutako bizkarrezurrarekin zerikusia duena. Gaur egun, iruditeria hori ezinbestekoa da ikertzaile, sortzaile eta igorle gisa duen begiradan. Bere lanaren beste ezaugarri garrantzitsuetako bat ahotsaren erabilera da, *erro chakra*ri lotua -aurreko hizlariarekin ezagutza mistikoa aztertzeko gustua partekatzen du-: dantzan ahotsa ez erabiltzea bere existentzia ukatzea zela ulertu zuen.

Gorputza mapa gisa ulertzen du, eta "bizitzaren eboluzio-etapak" ere halakoak direla uste du. Biak dira nork bere burua ezagutzeko tresna bat: patroiak, pertsonaiak eta arketipoak identifikatzea, haiengandik urrundu ahal izateko. Prozesu batzuk -sorkuntza- eta ikerketa-prozesuak- berarentzat bakarrik gordetzen ditu, eta beste batzuk munduarekin partekatzea erabakitzen du. Askotan, "zergatik igotzen naiz agertoki batera?" galdera egiten dio bere buruari; interpelazio oso egoki bat, dantza zer den, dantza nola ikusten den, dantza zer den birformulatzen ari garen honetan.

Jardunaldien une honek ikerketa baten transmisio biziarekin du zerikusia, beraz, Arantzak denbora gutxi eskaintzen dio hitzari eta zutik gelditzen da, bere inguruan osatzen dugun zirkuluaren erdian. Bizitzaren 6 eboluzio-etapak jasotzen dituzten dokumentuak banatu ondoren, ohar bakar bat eman digu: begiratu, irakurri edo interpretatu ditzagun mugimenduak egokitu zaigun egituratik. Gonbidapena mugimendu horretan parte hartzea da, nahi dugunean eta nahi dugun moduan, hala sentitzen badugu.

Beroketa txiki bat egin dugu -normalean, eguneroko jardunean ordu bat iraun dezakeena- eta mugitzen hasi gara, entzuketa sakon batetik, gorputzera. Hipnotizatuta geratzen gara, suge baten begiei begira bageunde bezala, eta aretoan inork ez du esku hartzen, ezta arnasa hartzeko ere.

Jarraian, gida gisa eman zaizkigun eboluzio-etapak errepasatuko ditugu, orientatzeko mapa bat, begiratzeko betaurrekoak:

Biziraupen primarioa -biziraupen fisikorako oinarrizko beharrak nagusitzen dira-, pentsamendu magiko sinbolikoa -errealitatea sinboloen, erritualen eta irudimenaren bidez interpretatzen da-, botere-nartzisista -garrantzitsuena norberaren indarra, askatasuna eta botere pertsonala berrestea da-, tradizional-konbentzionala -bizitza arauen, autoritatearen eta taldeko kide izatearen inguruan antolatzen da-, arrazional-modernoa -arrazoia, ebidentzia eta eraginkortasuna nagusitzen dira- eta pluralista postmodernoa -ikuspegi eta erantzun ugari daudela aitortzen da-.

Etapa bakoitza errealitatearen irakurketa batek eta hari lotutako balio batzuek zuzentzen dute, eta horrek indargune eta arrisku batzuei eragiten die.

Arketipo bakoitzak esaldi bat esango balu, honelako zerbait esan lezake:

"Lehenengo gauza bizirik irautea da: janaria, babesa eta segurtasuna lortzea".
"Mundua ezkutuko esanahiz beteta dago".
"Nire indarra adierazi eta nire espazioa konkistatu nahi dut."
"Arauak bete eta taldekoa izan behar dut."
"Egiazkoa arrazoiz eta ebidentziaz frogatzen da".
"Egia asko daude testuinguruaren eta ikuspegiaren arabera."

Era batera edo bestera, pertsonalki, etapa horietako bakoitzarekin lotu ditzakedan jokabide-ereduak identifika ditzaket. Konturatzeak nire esperientzia humanizatzea edo unibertsalizatzea eragiten du, eta agian atzerapauso batzuk ematea, bilatzen jarraitzea.

Hasierako galderen oihartzuna burrunbatzen zait: Zertarako igo agertoki batera? Zerk merezi du munduarekin partekatzea?

Ondorio moduan

Eguna hasteko, galderak eta enuntziatuak bota ditugu haizera.

Berdin bukatzen dugu: ziurtasun batzuekin, argitu gabeko zalantza batzuekin, irekitzen diren beste galdera batzuekin:

Aldaketa dator: etorkizuna berehalakoa da.

Nola eraikitzen dugu zorroztasuna beste leku batetik?

Orain gertatzen ari denaz fidatzea, dagoena gogoratzea. Zorua dago. Etorkizuna ez da hutsera jotzea.

Egiteko eta izateko modu asko daude: energiak bideratzea modu horiek guztiak ukigarriak eta bizigarriak izan daitezen.

Erakundeak nire eskumenetik kanpo daude, zer dago nire esku?

(aurrekoari erantzunez) Erakunde batean egotea ere zaila da, entzuten ari gara, baina ez dugu makila magikorik.

Ezagutu zeure burua: nola kontatzen duzu zeure burua?

Dantza da hain emankorra ez den gauza, eta horregatik da erradikalena.

Desberdintasunaz hitz egitea ikasteko modu gisa

Mundu kapitalista honetan, poesia gero eta gutxiago dago. Nola irten bertutetsuenetik, sistemak bultzatzen gaituen etengabeko sedukziotik?

Dantzaria xamana da: nola bete dezake bere funtzioa gaurko munduan?

Lasai sentitzen naiz unibertsoari buruz entzun dugun guztia entzutean Fedea dut

Pentsamendua hor dago, eta gauzatuko delako da, energian existitzen da une honetan

Norberari eta besteari izena jartzeko beharra, hizkuntzaren falta eta gure lana ikusarazteko eta balioesteko termino egokien bilaketa etengabeak izan dira jardunaldi hauetan, eta, ziurrenik, hala izaten jarraituko dute. Esaten dute izendatzen ez dena ez dela existitzen, baina ez nago erabat ados.

Hitz batzuk oraindik iristeke daude, eta kontzeptu horiek ez dute argirik ikusi, baina dagoeneko badira. Ireki ez diren loreak. Ilargia gau lainotsu batean estalia bezala, agian gure hitzak oraindik ilunpetan daude. Egon gaitezen zabalik, jar dezagun gorputza ontzi huts bat bezala, hainbeste desiratzen dugun ur hori jasotzeko zain.

Entzun dezakegu hurbiltzen ari den errekaren xuxurla.

dantza gunea

Pelotari Kalea, z/g (Niessen eraikina)
20100 Errenteria

(+34) 943 021 624
dantzagunea@gipuzkoa.eus

www.dantzagunea.eus